

FU Långåker 1826

Arkeologisk förundersökning
Tanum socken, Långåker 1:12, RAÄ 1826

Bohusläns museum

RAPPORT 2005:58

ISSN 1650-3368

Manusförfattare Joakim Åberg

Layout och grafisk design Pia Hansson (omslag), Pia Claesson, Gabriella Kalmar (inlaga)

Redigering Pia Claesson

Tryck och distribution Bohusläns museum

Kartor godkända från sekretessynpunkt för spridning Lantmäteriverket 2005-09-13. Dnr 601-2005/1747

BOHUSLÄNS MUSEUM

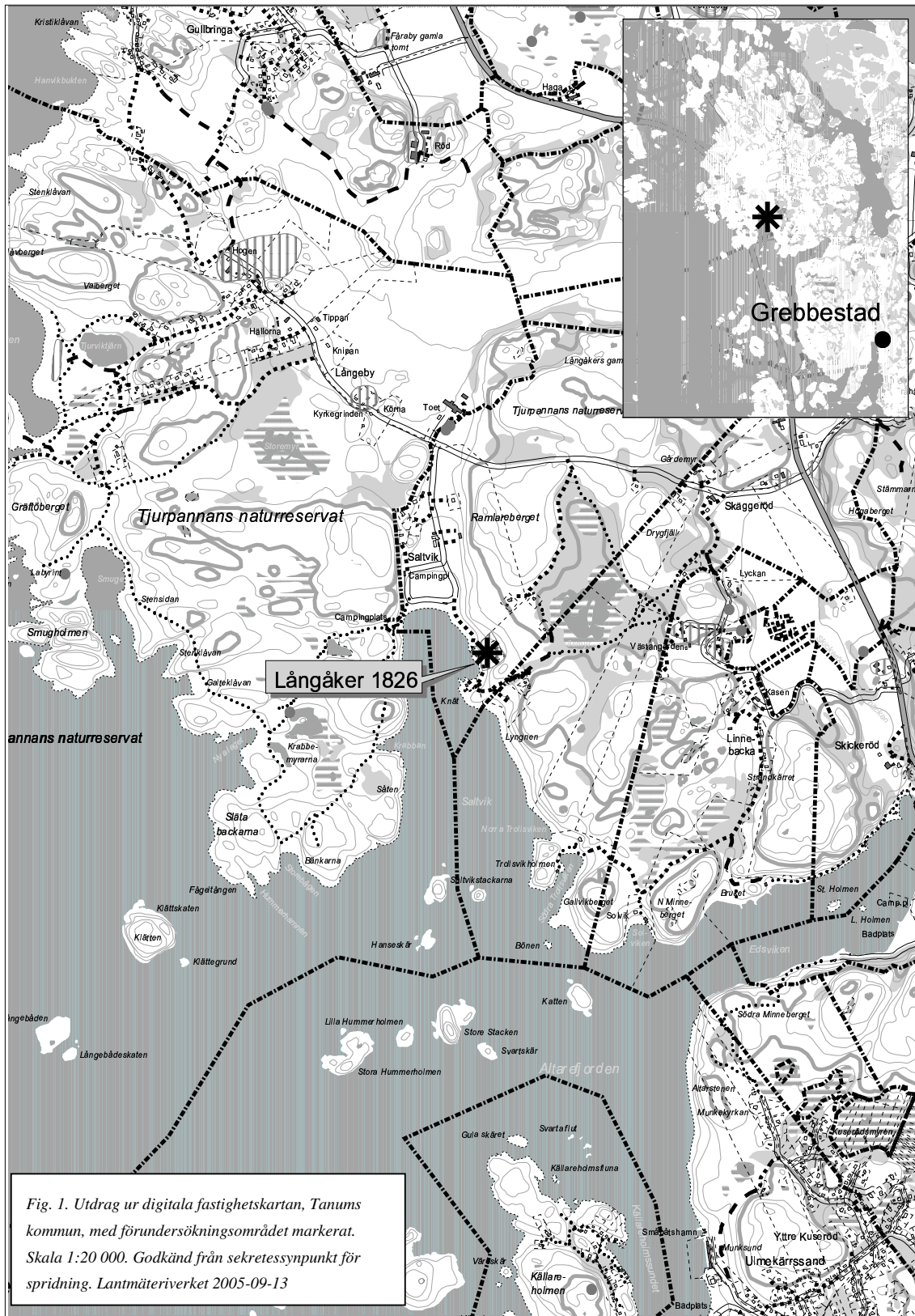
Museigatan 1, Box 403, 451 19 Uddevalla

tel 0522-656500, fax 0522-656505

www.bohusmus.se

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
BAKGRUND.....	5
LANDSKAPSBILD	5
NATURLANDSKAP OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	5
METODIK.....	7
RESULTAT.....	7
SLUTSATSER SAMT ÅTGÄRDSFÖRSLAG.....	9
REFERENSER	10
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	10
FIGURFÖRTECKNING	11
BILAGOR	11

Sammanfattning

Den 3 maj 2005 genomförde Bohusläns museum en arkeologisk förundersökning av fornlämning Tanum 1826 inom fastigheten Långåker 1:12 i Tanum socken, Tanums kommun, Västra Götaland. Förundersökningen åsyftade främst till att dokumentera fornlämningen för att klarlägga dess art och beskaffenhet.

Området besiktades okulärt varpå samtliga lämningar inmättes med GPS samt fotograferades och beskrevs. Förutom redan kända hägnader kunde ytterligare en eventuell husgrund konstateras.

Då planerad nybyggnation ej kommer att utgöra något ingrepp i fornlämningen anser Bohusläns museum att inga ytterligare antikvariska insatser är nödvändiga förutsatt att planerad nybyggnation håller sig inom ramarna för nuvarande bebyggda yta. Om byggnationen kommer att beröra ytan i fastighetens västra del finns det risk för att ovan nämnda nyfunna husgrund kommer att påverkas. Denna bör i sådant fall först bli föremål för en mindre arkeologisk förundersökning.

Bakgrund

Den 3 maj 2005 genomförde Bohusläns museum en arkeologisk förundersökning av fornlämning Tanum 1826 inom fastigheten Långåker 1:12 i Tanum socken, Tanums kommun, Bohuslän. Förundersökningen föranleddes av planerad husbyggnation på fastigheten och utfördes på uppdrag av Birgitta Sejneld enligt länsstyrelsens beslut dnr 431-11472-2005. Ansvarig institution var Bohusläns museum med Joakim Åberg och Linnea Nordell som projektledare samt fältpersonal. Rapportansvarig var Joakim Åberg.

Landskapsbild

Naturlandskap och fornlämningsmiljö

Fornlämningen är belägen i en gräsbevuxen SV-sluttning, cirka 5-10 m ö h, och begränsas av en stenmur i NV och berg i SÖ. I övrigt utgörs vegetationen av slånbuskar, vildros, en och enstaka lövträd. Avståndet till havet i väst är cirka 30-40 meter. Området är bebyggt med två fritidshus med tillhörande bodar. Mellan fornlämningen och stranden finns en grusväg.

I fornlämningsregistret framgår att Tanum 1826 utgörs av flera fiskelägestomter inom ett område av cirka 100x100 meter. Fyra rektangulära hägnader i form av stenmurar av olika storlek och status står fortfarande kvar på platsen (fig. 2 och 3 samt bilaga 1). Tre av dessa är delvis skadade och ombyggda. Vissa murar har också flyttats eller helt tagits bort. Under 1960-talet tillkom två sommarstugestomter som delvis använder hägnaderna som tomtavgränsning. Ett antal bodar har också uppförts inom och intill hägnaderna

under senare tid. Vad gäller fyndmaterial, har det inom fastighet 1:12 tidigare påträffats en större mängd krukskärvor som dock ej kom att tillvaratagas.

Fig. 2. Översikt över västra delen av Tanum 1826 från S. Foto: författaren.

Fig. 3. Översikt över östra delen av Tanum 1826 från S. Foto: författaren.

Fornlämningen finns även omnämnd och beskriven i Johan Pettersons "Skärgårdsbebyggelse i Bohuslän under norska tiden" (Petterson 2001), där det framgår att det sannolikt rör sig om kortvariga strandsittarbosättningar från 1600-talets första hälft. Då området fotograferades översiktligt på 1950-talet var

det fortfarande ostört av sentida bebyggelse. Lämningarna av inhägnade husgrunder, kålhagar och omgivande betesmarker framstod då som ett ovanligt tydligt exempel på denna typ av bebyggelse (Pettersson 2001:107).

Metodik

En okulär besiktning av platsen utfördes. I samband med denna gjordes en bedömning av lämningens art och beskaffenhet. Samtliga lämningar inmättes därefter in med GPS samt fotograferades och beskrevs.

Resultat

Ett flertal observationer gjordes i samband med den okulära besiktningen. För samtliga anläggningar, se bilaga 2.

Hägnad A100

Hägnaden utgörs av en stenmur med tillhörande husgrund med spisaröse (A160 och A380) (fig. 4). En del av stenmuren har flyttats men dess ursprungliga plats kan emellertid fortfarande ses som ett urgröpt parti i marken omedelbart Ö om husgrunden. Vid rensning i anslutning till spisaröset konstaterades tegel, bränd lera, harts samt enstaka träfragment (inga fynd tillvaratogs). Ytan har under senare tid använts för trädgårdsodling och en husvagn står parkerad i dess östra hörn.

Fig. 4. Översikt över hägnad A100 från NV. Spisaröset kan ses som en förhöjning framför husvagnen. Foto: författaren.

Hägnad A180

Hägnaden utgörs av stenmurar inom vilka två husgrunder (A240 och 260) bestående av stensatta rektanglar fyllda med jord och enstaka stenar kunde konstateras. A260 är cirka 0,2-0,3 meter högre än omgivande mark medan A240 är något otydligare, cirka 0,1 m högre än omgivande mark. Intill husgrund A260 finns en rund stensatt grop som eventuellt kan vara en äldre brunn (A400). Även denna hägnad har använts för trädgårdsodling under senare tid. Observationerna försvårades av att en fritidsbåt placerad på A260.

Hägnad 300

Hägnaden utgörs av en större stenmur inom vilken det idag finns ett fritidshus med tillhörande gästhus, uteplats och trädgård. I N-NO är stemmuren nästan helt borta som en följd uppförandet av gästhuset och en uteplats. Inom hägnadens NO del finns en stensatt matkällare (A340) vars ursprung kan anas på ovan nämnda fotografier från 1950-talet. Sett till storlek och form har denna sannolikt varit mycket snarlik hägnad A360 nedan. Enligt uppgift från fastighetsägaren har även gärdesgården kring huset bättrats på under senare tid.

Fig. 5. Hägnad 360 fotad från Ö. Foto: författaren.

Hägnad A360

Hägnaden utgörs av en mindre cirka 2x4 meter stor och 1,5 meter hög stenmur. Den är idag bevuxen med en rönn och flera enbuskar och inne i hägnaden finns diverse rostande plåtskrot. Hägnaden är annars relativt oskadad. Dess storlek och form påminner starkt om den stensatta matkällaren inom hägnad A300 (fig. 5).

Fig. 6. Eventuell husgrund (A280) från NV. Foto: författaren.

A280

Förutom redan kända hägnader kunde ytterligare en eventuell husgrund konstateras. Mellan de båda fritidshusen finns en regelbunden delvis stensatt cirka 7x8 meter stor och 0,4-1,0 meter hög upphöjning. Anläggningen kan även skönjas på ovan nämnda fotografier från 1950-talet (Pettersson 2001:107). Idag finns en stensatt rund blomsterrabatt och en flaggstång på platsen (fig. 6).

Slutsatser samt åtgärdsförslag

Då planerad nybyggnation ej kommer att utgöra något ingrepp i fornlämningen anser Bohusläns museum att inga ytterligare antikvariska insatser är nödvändiga inom berörd fastighet. Detta förutsätter emellertid att planerad nybyggnation håller sig inom ramarna för nuvarande bebyggda yta. Om byggnationen kommer att beröra ytan i fastighetens västra del finns det risk för att ovan nämnda nyfunna husgrund (A280) kommer att påverkas. Denna bör i sådant fall först bli föremål för en mindre arkeologisk förundersökning.

Museet anser vidare att de störande momenten i form metallskrot, båt och husvagn bör borttagas eller flyttas från berörda hägnader.

Referenser

Pettersson, Johan. 2001. Skärgårdsbebyggelse i Bohuslän under norska tiden.
Risbergs, Uddevalla 2001.

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	431-11472-2005
BM dnr:	28/05 K
BM pnr:	1331
Intrasisprojekt:	BM051331001
Fornlämningsnr:	1826
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Tanum
Socken:	Tanum
Ek. karta:	9036
Läge:	X 6519786-6519921 Y 1233406-1233523
Koordinatsystem:	RT-90 2.5 gon W
Uppdragsgivare:	Birgitta Sejneld, Skördegatan 94, 462 41 Vänersborg
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Projektledare & fältpersonal:	Joakim Åberg & Linnea Nordell
Fältarbetstid:	2005-05-03
Arkeologtimmar:	16
Undersökt yta:	8 500 m ²
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	Inga fynd omhändertogs

Figurförteckning

Figur 1: Utdrag ur digitala fastighetskartan, Tanums kommun, med förundersökningsområdet markerat. Skala 1:20 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-09-13.

Figur 2: Översikt över västra delen av Tanum 1826 från S. Foto: författaren.

Figur 3: Översikt över östra delen av Tanum 1826 från S. Foto: författaren

Figur 4: Översikt över hägnad A100 från NV. Spisröset kan ses som en förhöjning framför husvagnen. Foto: författaren.

Figur 5: Hägnad 360 fotad från Ö. Foto: författaren.

Figur 6: Eventuell husgrund (A280) från NV. Foto: författaren.

Bilagor

Bilaga 1. Plankarta över förundersökningsområdet. Skala 1:1 000. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-09-13. Dnr 601-2005/1747.

Bilaga 2. Plankarta över förundersökningsområdet. Skala 1:500. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2005-09-13. Dnr 601-2005/1747.

